

VISUOMENĖS SVEIKATOS IR KLIMATO IŠSAUGOJIMAS SUKURTAIS ORO TARŠOS SUVALDYMO OBJEKTAIS PAKELĖSE

Laura Bliuvaitė,

Inga Valentinienė (vadovė)

Kauno kolegija, Menų ir ugdymo fakultetas, Pedagogikos katedra

Adresas: A. Mackevičiaus g. 60, Kaunas

E. puslapis: www.kaunokolegija.lt

E. paštas: laura.bli751@go.kauko.lt

Telefono nr.: + 370 60307147

Tyrimų kryptis V 003 Dizainas P02

Tyrimo tikslas. Išanalizuoti ir įvardinti transporto priemonių keliamas klimato kaitos ir visuomenės sveikatos problemas Europoje ir surasti sprendimus oro taršos suvaldymui.

Reikšminiai žodžiai: automobilių terša, EAA veikla, kietosios dalelės, oro tarša, ŠESD, transporto įtaka klimatui, visuomenės sveikata

Tyrimo metodai. Atlikta mokslinės literatūros analizė analizuojant greitkeliai ir keliai, kuriuose vyksta daug transporto veiklos ir jų poveikis visuomenės sveikatai. Empirinio tyrimo metu ištirti kelių struktūra, palyginamuoju būdu analizuojant augalijos integravimo poveikių skirtumai ir poveikiai sveikatai.

Rezultatai ir (arba) išvados. Transportas teikia svarbią socialinę ir ekonominę naudą, tačiau už patogias individualias keliones ir krovinių vežimą mokame didelę kainą. Transporto sektorius yra vienas didžiausių aplinkos teršėjų pasaulyje. Taip yra todėl, kad dauguma transporto priemonių varomos naftos produktais, kuriuos deginant išsiskiria teršalai ir šiltnamio efektą sukeliančios dujos (ŠESD), o tai spartina klimato kaitą. Planuojant klimatui kelių struktūrą, integruojant žalumą, tyrimai rodo, kad pakelėse auganti augmenija daro teigiamą ir neigiamą poveikį netoliese esančio oro kokybei. Tinkamai suprojektuotos augalinės užtvartos gali būti naudojamos oro kokybei šalia kelio pagerinti, tiek atskirai, tiek kartu su kietosiomis triukšmo užtvartomis. Projektuojant veiksmingas pakelės augalines užtvartas, kurias galėtų naudoti transporto departamentai, miestų planuotojai ir vietos kūrėjai, reikia atsižvelgti į daugelį veiksnių (1 pav.).

Originalumas ir (arba) praktinis reikšmingumas. Kietosios dalelės, azoto dioksidas ir pažemio ozonas šiuo metu laikomi trimis teršalais, darančiais didžiausią poveikį žmonių sveikatai (2 pav.). Ilgalaikio ir maksimalaus šių teršalų poveikio pasekmės yra įvairios - nuo kvėpavimo takų pažeidimų iki ankstyvos mirties. Apie 90 % Europos miestų gyventojų patiria teršalų, kurių koncentracija viršija sveikatai kenksmingą oro kokybės lygį, poveikį. Pavyzdžiui, dėl ore esančių smulkiųjų kietųjų dalelių (KD_{2,5}) vidutinė gyvenimo trukmė ES sutrumpėja daugiau kaip aštuoniais mėnesiais. Vienas iš didžiausių susirūpinimą keliančių kancerogeno teršalų yra benzo(a)pirenas, kurio koncentracija viršija ribines vertes, nustatytas žmonių sveikatai apsaugoti, ypač kai kuriose Vidurio ir Rytų Europos miestų teritorijose.

1 pav. Oro taršos suvaldymo, apželdinimo planas pakelėse.
Šaltinis: <https://www.eea.europa.eu/lt/themes/air/intro>, 2023

2 pav. Oro taršos poveikis žmogaus sveikatai iliustracija.
Šaltinis: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6060415/>, 2023